

УКИМ, Фармацевтски факултет - Скопје

ФАРМАЦЕВТСКА ГРИЖА

- НАСОКИ И ПРАКТИКИ ЗА БЕЗБЕДНА И ТРОШОК –ЕФИКАСНА
ТЕРАПИЈА-

Проф.Д-р Љубица Шутуркова

ФАРМАЦЕВТСКИ ФАКУЛТЕТ
ЦЕНТАР ЗА
КОНТИНУИРАНА ЕДУКАЦИЈА
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Р. Македонија

ГОДИНИ
МАКЕДОНСКО
ФАРМАЦЕВТСКО
ДРУШТВО

Дефиниција за фармацевтска грижа

- О договорно обезбедување на медикаментозна терапија со цел постигнување на крајни исходи кој ќе го подобри квалитетот на живот на пациентот.
- Овие исходи се
  - лекување на болеста
  - елиминација или намалување на симптоматологијата на пациентот
  - прекинување или забавување на прогресијата на болеста
  - превенирање на болеста или симптоматологијата

Hepler and Strand, 1989

Фармацевтската грижа е процес

- Фармацевтот соработува со пациентот и другите професионалци во дизајнирање, имплементација и мониторинг на терапевтски план кој ќе даде специфични терапевтски исходи за пациентот.
- Процесот вклучува три главни функции:
  - идентификување на потенцијалните и актуелните лек-асоцирани проблеми
  - решавање на актуелните лек-асоцирани проблеми
  - превенирање на лек-асоцирани проблеми

ПОТРЕБА ЗА ФАРМАЦЕВТСКА ГРИЖА

- ▶ Морталитетот и морбидитетот може да се поврзани со несоодветната употреба на лековите:
  - несоодветно пропишување („пропишувачки грешки“)
  - несоодветно доставување („издавачки грешки/административни грешки“)
  - несоодветно однесување од страна на пациентите („непридржување на терапискиот режим“)
  - несоодветно следење/мониторинг и пријавување
  - идиосинкразија
  - недоволна (лек-поврзана) здравствена писменост/едукација на јавноста

Цел на Фармацевтската Грижа

- Оптимизирање на квалитетот на живот на пациентот поврзан со здравјето
- Постигнување на позитивни клинички исходи, во рамките на реалните економски трошоци

ПРИНЦИПИ НА ПРАКСА

---

1. Воспоставување и одржување на професионален однос
2. Информациите за лекот специфични за индивидуалниот пациент треба да се соберат, организираат, запишат и следат
3. Медицинските информации за индивидуалниот пациент треба да се оценат, а терапискиот план се развива заедно со пациентот
4. Фармацевтот се осигурува дека пациентот ги има сите лекови, информации и знаење, неопходни за да се спроведе медикаментозниот тераписки план
5. Фармацевтот го прегледува, следи терапевтскиот план и доколку е неопходно, во согласност со пациентот и здравствениот тим го модифицира/менува

ПРОЦЕС НА ФАРМАЦЕВТСКА ГРИЖА

ЧЕКОРИ	АКТИВНОСТИ	ОДГОВОРНОСТИ
<p>Процена</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Средба со пациент • Избор на релевантни информации од пациент • Вклучи медицински консултативен сервис 	<ul style="list-style-type: none"> • Воспоставување доверба за тераписки исход • Утврдување на информации и искуства кои ги поседува пациентот однос на лековите
<p>Идентификација на проблем поврзан со лекови</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Избор на рационална терапија со примена на фармакотераписки пристап 	<ul style="list-style-type: none"> • Одредување на потребите на пациентот за лековите • Идентификација на проблеми поврзани со лековите <ul style="list-style-type: none"> ✓ Непотребна терапија ✓ Неефикасна терапија ✓ Несакани реакции ✓ Несоодветна доза ✓ Потреба за дополнителна терапија ✓ Не придржување кон терапија
<p>Развој на план за грижа</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Воспостави ги целите на терапијата • Избери соодветна интервенција <ul style="list-style-type: none"> ✓ Разрешување на проблемите поврзани со лековите ✓ Постигнување на терапевтски цели ✓ Превенирање на потенцијални проблеми од лековите • План за следење и евалуација на исход 	<ul style="list-style-type: none"> • Определување на временска рамка за постигнување за постигнување на поставените цели • Разгледување на терапевтски алтернативи • Селектирање на пациент- специфична фармакотерапија • Разгледување на немедикаментозни интервенции • Едуцирање на пациентот • Воспоставување на клинички соодветен распоред кој е прифатлив за пациентот
<p>Следење и евалуација</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Избери и документирај клиничка евиденција за актуелниот пациент и неговиот исход од терапијата, вклучувајќи ги и ефектите од терапијата и евидентирај ги несаканите настани и спореди ги со целите на терапијата • Прoцени ги можните нови проблеми на пациентот поврзани со друг лек • Утврди термин за следење и евалуација 	<ul style="list-style-type: none"> • Евалуирање на ефикасноста и безбедноста од фармакотерапијата • Одредување на согласноста за придржување кон терапијата • Идентификација на нови проблеми поврзани со терапија • Обезбедување на континуирана грижа

- **Оптимизација на исходот од лековите и превенцијата од штети и несоодветна употреба преку:**
  - промовирање на лек-асоцирана здравствена писменост/едуација,
  - вклучување и учество на пациентите во неговото лекување
  - прифаќање на одговорноста во процесот на лекување
- **Подобрување на квалитетот на животот на пациентите и нивните семејства и рационализација на целокупната здравствена грижа**
- **Подобрување на трошок-ефикасноста во употребата на лековите**

ФАРМАЦЕВТСКА ГРИЖА

- Европскиот Комитет за Фармацевтици и Фармацевтска Грижа - 2008 (*European Committee on Pharmaceuticals and Pharmaceutical Care*) в о координација на Европскиот Директорат за Квалитет на Лековите и Здравствената Грижа (*European Directorate for the Quality of Medicines & HealthCare, EDQM*) спроведува студија за подобрување на фармацевтската грижа и фармацевтската практика во Европа
  - индикатори за евалуација на квалитетот на фармацевтска грижа и фармацевтските услуги во Европа
  - осврт на согласноста/вклучувањето на пациентите
  - мониторингот и документацијата
  - мулти-дисциплинарната соработка помеѓу здравствените работници во процесот на лекување

ИНДИКАТОРИ НА ФАРМАЦЕВТСКА ГРИЖА

Бр.	Индикатор
1	Број на интервенции од областа на фармацевтска грижа доставени од стандардизиран деноминатор, како 1000 издадени рецепти или 1000 пациенти.
2	Број на советувани пациенти за нивните лекови на стандардизиран деноминатор, како 1000 издадени рецепти или 1000 пациенти.
3	Број на формално напишани одговори како фидбек на пациентите за време на третманот на 1000 рецепти или 1000 пациенти за специфична за пациентот лек-поврзана писменост/едукација, грижи, потреби/очекувања и задоволство.
4	Број на пријави за несакани настани на лекот (вклучително и несакани реакции на лекот и медицински грешки) на една година.

Иницијативи за фармацевтска грижа во Европа

- Само неколку земји поседуваат правна основа за имплементација на фармацевтската грижа
- Најчестите бариери кои го отежнуваат процесот на имплементација на фармацевтската грижа се:
  - 1) недостаток на соработка меѓу здравствените професионалци,
  - 2) недоволна едукација во однос на фармацевтската грижа
  - 3) недостаток на свест за концептот за фармацевтска грижа

Иницијативи за фармацевтска грижа во Европа

Шведска	<ul style="list-style-type: none"> • годишни кампањи со одредена тема чија што цел се специфични групи на пациенти • систем на класификација и документирање на проблемите поврзани со лековите и интервенциите во аптека • специфични техники на советување
Финска	<ul style="list-style-type: none"> • издавање на автоматизирана доза и електронско пропишување на лекови
Данска	<ul style="list-style-type: none"> • “модел за само-медикација и модел за само-грижа” • “модел на фармацевтска грижа во аптека”
Холандија	<ul style="list-style-type: none"> • системи на надгледување и советувањето на пациентите со цел да се обезбеди висококвалитетна медикаментозна терапија
Германија	<ul style="list-style-type: none"> • договори меѓу аптеки и фондот за здравство со надоместок за фармацевтите при обезбедување на фармацевтската грижа
Шпанија	<ul style="list-style-type: none"> • фармацевтска грижа од страна на фармацевтите е регулирана со закон
Источно европските земји	<ul style="list-style-type: none"> • имаат добра едукација на ниво на универзитети, со главниот акцент е ставен на фармацевтската логистика (снабдување, дистрибуција и издавање)

Иницијативи за фармацевтска грижа во Европа

ЕДУКАЦИЈА

- Утврдена е потреба од едукација на фармацевтите за **менаџмент на терапија со лекови** преку наставни програми базирани на **активно учење**
- Практични искуства од клиничка фармација на сите нивоа на здравствена заштита (примарна, секундарна терциерна)
  - Менторирано од Професор по клиничка фармација
    - Студент, Лекар, Медицинска сестра, Фармацевт
- Специфична обука преку центри за континуирана едукација

Пр. Baptist memorial hospital - САД,

1. Фармакокинетски курс преку само-учење
2. Центар за континуирана едукација- програма за фармакокинетски тренинг
3. 50 фармакокинетски консултации под супервизорство
4. 6 месечна евалуација (преглед и оценка) од едукаторот на препораките за прилагодување на режимите на дозирање пред нивна имплементација
5. Дозвола за самостојно ревидирање и прилагодување на дозите на лекови
6. Целата програма трае 9 месеци

РЕГУЛАТИВА во Р. Македонија

- Не постои регулатива која дозволува имплементација на клиничко фармацевтски услуги со договор.
- Закон за Лекови и медицински помагала, Член 2

34. **Добра фармацевтска пракса** - Good Pharmaceutical Practice (GPhP) е збир на меѓународно прифатени стандарди за унапредување на здравјето преку снабдување со лекови и медицински помагала, ширење на информации за лековите, подобрување на грижата за пациентот, пропишување во согласност со начинот на употреба на лекот и други соодветни активности;

- Правилник за добра фармацевтска пракса
  - Барања
  - Препораки
  - Стандарди

Службен весник на РМ, бр. 44 од 01.04.2009 година

20090440788

МИНИСТЕРСТВО ЗА ЗДРАВСТВО

Врз основа на член 82 став 5 од Законот за лековите и медицинските помагала („Службен весник на Република Македонија“ бр. 106/07), министерот за здравство донесе

УПАТСТВО ЗА НАЧЕЛАТА НА ДОБРАТА ФАРМАЦЕВТСКА ПРАКСА

Член 1

Со ова упатство се пропишуваат начелата на добрата фармацевтска пракса (во нитамошниот текст: ДФП).

Член 2

Начелата на добрата фармацевтска пракса опфаќаат:

1. Барања кои треба да бидат исполнети согласно начелата на ДФП.
2. Пропишување на ДФП.
3. Воспоставување на стандарди за ДФП.

Член 3

Начелата на добрата фармацевтска пракса се дадени во Прилог број 1 кој е составен дел на ова упатство.

Член 4

Ова упатство влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Министер,
д-р Бујар Османџи, с.р.

Прилог бр.1

ПРЕПОРАКИ

- Едукаторите треба да превземат соодветни чекори за обука на фармацевтите за постигнување на потребните вештини за фармацевтска грижа:
  - Воведување на курсеви поврзани со имплементација на пациент-ориентирана практика на пример, комуникациски вештини
  - Развивање на соодветни методи на предавање
  - Заеднички тренинг на студенти од фармација, медицина и други здравствени професии;
  - Превземање на филозофијата на фармацевтска грижа како основа на програмите за континуирана едукација
  - Развивање на последипломски програми за истражување на фармацевтска грижа
  - Воведување на подготвителен период на пракса за пациент-ориентирана обука фармацевтска грижа

-

ПРЕПОРАКИ

- За обезбедување на фармацевтска грижа, потребна е соработка помеѓу асоцијации /здруженија фармацевти, со цел:
  - Изготвување на стандарди и водичи за пракса
  - Развивање на соодветни процедури за ревизија
  - Промоција на концептот за фармацевтска грижа пред сите значајни здравствени владини групации/организации
- Владите, националните и интернационалните власти и агенции, треба да го поддржат концептот на фармацевтска грижа и да превземат политики за имплементација

- ВИ БЛАГОДАРАМ НА ВНИМАНИЕТО

